

FIN

”Romanien oikeudet ovat kriisissä”, julistavat 33 ihmisoikeusjärjestöä

Helsinki, 9.6.2026: Ihmisoikeusaktivistien ja kansalaisjärjestöjen koalitio varoitti tänään Euroopan suurimpaan etniseen vähemmistöön kohdistuvista järjestelmällisistä hyökkäyksistä, joita ruokkivat fasismi, turvallisuusuhkakuvien maalailu ja sääntöpohjaisen järjestelmän romuttuminen. Romano-oikeuksien verkosto (Roma Rights Network), 33:n jäsenjärjestön koalitio 21:stä Euroopan maasta, julisti tänään, että romanien ihmisoikeustilanne on ajautunut akuuttiin kriisiin. Tämä yhteinen julkilausuma syntyi romano-oikeuksien verkoston Pariisissa pitämässä vuosikokouksessa, jossa jäsenet arvioivat tilanteen heikkenevän nopeasti samalla kun laitaoikeistolainen politiikka kasvattaa suosiotaan, demokratia rapautuu ja rodullistettujen vähemmistöjen suojelusta järjestelmällisesti luovutaan.

Ihmisoikeusaktivistit vahvistavat, että romaneihin kohdistuvassa syrjinnässä ei ole enää kyse vain politiikan epäonnistumisesta tai laiminlyönnistä, vaan tietoisesta hankkeesta, jonka seurauksena romaniyhteisöt on nopeasti alettu nähdä turvallisuusuhkana. Unkarissa siedetään romanien vastaisia poliittisia mielenosoituksia ja katupartioita. Kreikassa tapahtuu viikoittain laajamittaista etnistä profilointia ja puolisolitaallisia poliisiratsioita. Italiassa hyväksyttiin turvallisuuslaki, joka kohdistuu romaniäiteihin. Slovenian romanivastainen lainsäädäntö sallii joukkovalvonnan ja kokonaisten yhteisöjen poliisiratsiat.

Romaneja ei nähdä Euroopassa enää ihmisinä, joilla on yhdenvertaiset oikeudet, vaan uhkana sisäiselle turvallisuudelle. Tilannetta pahentaa hallitusten koordinoitu pyrkimys heikentää kansalaisyhteiskunnan legitimitettiin, strateginen päätös vähentää antirasististen liikkeiden rahoitusta, sekä sotilasmenojen asettaminen sosiaaliturvan edelle.

Samaan aikaan ihmisoikeuksien perusta on heikentynyt, kun valtion perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin perustava viitekehys on muuttunut sellaiseksi, jossa oikeudet virheellisesti sidotaan velvollisuuksiin. Oikeudet ja velvollisuudet eivät ole ehdollisia tai riippuvaisia toisistaan; jokaisella ihmisellä on synnynnäiset oikeudet riippumatta heidän kyvyistään integroitua tai täyttää valtion määrittämiä velvoitteita. Vastaavasti jokaisella kansalaisella on velvollisuuksia oikeuksistaan riippumatta. Sekoittamalla nämä kaksi käsitettä, poliittiset toimijat ovat vedonneet velvollisuuteen perustellakseen tiettyjen oikeudellisten velvoitteiden ja romaneille tarkoitetun rahoituksen poistamisen. Perus- ja ihmisoikeusstrategioiden poliittinen valtavirtaistaminen on korvannut kohdennetun suojelun yleisillä sosiaalisilla tavoitteilla – tämä lähestymistapa on tehnyt romaneista poliittisesti näkymättömiä. EU:n tuleva monivuotinen rahoituskehys vuosille 2028–2034 uhkaa poistaa korvamerkityn tuen romanien yhdenvertaisuustyöhön, minkä seurauksena EU on vaarassa jättää haavoittuvimmat kansalaisensa kansallismielisten hallitusten harkinnan varaan.

”Näemme silmiemme edessä, kuinka suojeleminen, joka aiemmin suojasi haavoittuvimpia, tietoisesti puretaan”, sanoi Đorđe Jovanović, Euroopan romanien oikeuksien keskuksen puheenjohtaja, joka kokoaa yhteen romanien oikeuksien verkoston. ”Sellainen puhe, jossa romanien on ’ansaittava oikeutensa’ ’integroitumalla’, on virheellinen, ja sitä käytetään heidän syrjimisensä oikeuttamiseen. Yhteisöjemme leimaaminen turvallisuusuhaksi ja puolestapuhujiemme rahoituksen leikkaaminen ovat syrjinnän omaksuneiden hallitusten strategisia valintoja, eivät vahingossa tehtyjä poliittisia virheitä. Emme hyväksy Eurooppaa, jossa tietty etnisuus on kansalaisuuden ehto. Taistelemme universaalien ihmisoikeuksien puolesta, ja vaadimme edelleen näitä hallituksia tilille poliittisista kustannuksista välittämättä.”

Romanioikeuksien verkosto kehottaa EU:n toimielimiä, jäsenvaltioita ja kansainvälisiä rahoittajia:

- **Lopettamaan turvallisuusuhkien luomisen:** Romaniyhteisöt kriminalisoiva lainsäädäntö on purettava ja sotilastason taktiikoiden käyttö siviiliväestöä vastaan estettävä.
- **Suojelemaan kansalaisyhteiskuntaa:** Rasisminvastaista työtä tekeville toimijoille on varmistettava rahoitus ja ihmisoikeuksia puolustaville tahoille on turvattava toimintaedellytykset.
- **Varmistamaan vastuullisen toiminnan:** Viharikokset ja valtion myötävaikutuksella tehty syrjintä tulee tutkia ja asettaa tekijät syytteeseen, mukaan lukien kansanryhmää vastaan kiihottavat tahot.
- **Säilyttämään romanien erityisaseman:** EU:n vuoden 2030 jälkeisessä budjetissa tulee säilyttää nimenomaiset romanien yhdenvertaisuutta koskevat tavoitteet ja kohdennettu rahoitus, sekä hylätä oikeuksien vesittäminen yleisillä "sosiaalisen osallisuuden" tavoitteilla.

Romanien oikeuksia vastaan kohdistettu hyökkäys johtaa kaikkien kansalaisten oikeuksien heikentymiseen. Romanioikeuksien verkosto on yksimielisesti sitoutunut puolustamaan ihmisoikeuksien universaaliutta ja oikeusvaltioperiaatetta.

Euroopan romanien oikeuksien keskus (ERRC) perusti romanioikeuksien verkoston (Roma Rights Network) 2022. Se kokoaa yhteen romaniaktivisteja ja heidän liittolaisiaan, jotka ovat sitoutuneet puolustamaan romanien ja muiden antigypsyismin kohteina olevien ihmisoikeuksia kaikkialla Euroopassa. Verkostoon kuuluu tällä hetkellä 33 jäsenjärjestöä 21:ssä maassa.

Vuosikokous pidettiin Pariisissa 26.-28.5.2026.

Lisätietoa tai haastattelupyynnöt:

Päivi Majaniemi
Hallituksen puheenjohtaja
Suomen Romaniyhdistys ry
paivi.majaniemi@suomenromaniyhdistys.fi
+358 44 088 1003